

LJUBLJANSKI ČASNIK.

№ 22.

V petek 14. Rožnika

1850.

„Ljubljanski časnik“ izhaja vsak teden dvakrat, in sicer v torek in petek. Predplačuje se za celo leto pri založniku *Jožefu Blažniku* 6 gold., za pol leta 3 gold., za četrt leta 1 gold. 30 kraje. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odraja še 15 kraje. Celoletno plačilo za pošiljanje po cesarski pošti znaša 7 gold., za pol leta 3 gold. 30 kraje., za četrt leta 1 gold. 45 kraje. — Vsaka cesarska pošta prejme naročilo in denar, in ako se na pismo zapiše, da so naročniki denarji (Pränumerationsgelder) v njem, ni treba nič poštne plačati.

Vradne naznanila.

Visoko ministerstvo znotrajnih opravil je dala za cepljenje koz za leto 1849 tako le razdelilo, in sicer: prvo darilo s sto in pedesetimi goldinarji srebra okrajnemu ranocelniku Antonu Kulniku v Vipavi, drugo darilo s sto goldinarji srebra dedam rajnciga okrajniga ranocelnika Jožefa Unterlugauerja v Novim mestu, in tretje darilo s petdesetimi goldinarji srebra okrajnemu ranocelniku v Bistrici Andreju Valentinčiku.

Pri cepljenju so se dalje izkazali:

V bivši ljubljanski kresiji: c. k. profesor porodostvja Dr. Bernard Pachner in kresijski ranocelnik Jožef Kos, potem okrajni ranocelniki Jakob Hočevar, Karl Binter, Andrej Novak in Lorenc Sturm, in sicer poslednji kakor tudi Jakob Hočevar zavoljo pocepljevanja, okrajna ranocelnika Mihael Taburč in Juli Majer. Izmed častitljive duhovšine zaslužijo pohvalo: Jernej Arko, fajmošter v Vodičah, Jakob Burja, fajmošter v Zapogah, Mihael Braucher, fajmošter v Motniku, Lorenc Mušič, fajmošter v Novi dolini, Lorenc Lilek v zgoranjim Tuhimu, Luka Dolinar v Šmartnu, Matija Kristan v Vačah, in njegov kaplan Lapajne, Jožef Poklukar, fajmošter na Dobrovi, Martin Pajk, fajmošter v Polju, Anton Belin v Sori, Tomaž Tomc v Preski, Mihael Benedik v Ješci, Andrej Luzner v Sostrim. — V Postojnski kresiji ranocelnika Anton Lovšin v Postojni in Franc Križaj v Senožečah. Razun teh so s spesnim pripomaganjem očitno pohvalo zaslužili častitljivi gospodje duhovni: Janez Reš, fajmošter v Polhovim Gradcu, Jakob Rožič, fajmošter v Presarju, Aleksander Jerala, fajmošter v Horjulu, Janez Skubic, vikari v Borovnici, Anton Jugovic, vikari v Rakitni, Andrej Hafner, vikari pri sv. Joštu, Franc Čuk, podfajmošter v Zaplani, Peter Hitzinger, podfajmošter v Podlipi, Janez Vidmar, podfajmošter na Černim verhu, Lenart Janez, podfajmošter v Starim tergu, Valentin Bergant, fajmošter v Šent-Vidu pri Šilcah, Franc Bohinc, fajmošter v Uremu, Juri Grabrijan, tehant v Vipavi, Matija Vertovec, vikari v Šent-Vidu nad Vipavo, Lorenc Poženil, Anton Bratuš, Jožef Nakus, Jakob Košir, Tomaž Brus, Anton Repulus, Valentin Šrei, kurati v Vipavski fari. Vsi častitljivi gospodje kuratje v Postojnskim okraju, župani v Vipavskim okraju, Blaž Raktelj, učitelj v Starim Tergu, in Matevž Zupan, učitelj v Blokah. Zadnjič v Novomeški kresiji ranocelniki: Nikolavž Sever v Kostanjeviškem okraju, Jožef Majer v Trebnim, Matevž Kušar v Mirni, Jožef Gratzner na Kerkškim, Maks Thalmeiner v Mokronogu in Jožef Draschler v Turjaku; potem častitljivi gospodje fajmoštri: Jožef Rosman v Trebnim, Franc Kaligar v Doberniku, Šimen Jereb v Selu, Lorenc Kopitar v Ajdovci, Janez Zupin v Šent-Rupertu, Jer-

nej Rejo v Šent-Jurju, Jernej Miller v Poljsjeku, Valentin Pretnar pri sv. Križu, Anton Kšč v Primskovim, Janez Šular v gornjem Mokronogu, Janez Kos v Mokronogu, Eduard Poljak v Šent-Marjeti v imenovanih okrajih. V trebniskim okraju okrajni vradnik Franc Maintinger. Zadnjič v Kostanjeviškem in Turjaškem okraju vsa častitljiva duhovšina.

C. k. poglavarstvo v Ljubljani 30. veliciga Travnja 1850.

Chorinsky I. r., poglavar.

Sploh se vediti da, da bo 25. t. m. deseta in poslednja distriktna komisija za oprosteno zemljiš v krajnski kronovini, namreč v Cernomlju v djavnost stopila.

V Ljubljani 11. Rožnika 1850.

Od predsedništva c. k. deželne komisije za oprosteno zemljiš.

C. k. ministerski komisar in predsednik: Dr. Karl Ulepič.

Minister notrajnih zadev je nekdanjiga političkiga vradnika prednje sodnije, Nikolaja Lukaniča za kantonskiga komisarja 2. reda na Krajskem izvolil.

Njegovo c. k. veličanstvo je z najvikšim sklepam od 20. veliciga Travnja mesto bibliotekarja v Ljubljani škriptorju ondašne biblioteka Mihaela Kastelicu premilostivo podeliti blagovolilo.

Politiške naznanila.

Sužna, ali svobodna cerkev?

Po nekterih dnevnikih, ki belo černejšo in černo belijo, je bilo že toliko, nekaj nevedniga še več vedama hudovoljniga besedovanja zoper svobodo cerkve, da se je moglo slehernimu poštenimu človeku gnusiti. V „österr. Volksfreund-u“ beremo obravnavo zastran te reči, ktera zavoljo svoje jasnosti, podviznosti in neoveržljivosti ni manj imenitna ko njen spisovavec, glasovitni grof Ivan Majlath. Toraj jo tukaj Slovincam poslovenjeno podamo.

„Cesar“ — tako začne g. Majlath — „je katoliški cerkvi vživanje nekterih pravic privolil, ktere so ji bile umaknjene od poprejšnjih vlad. To je h mnogoterim besedovanjem priložnost dalo; nekteri so hvalili, nekteri grajali; vsa kotere strašila so se razglasovale; čas je tedaj, si to reč jasno predočiti, vse tako razodeti, kakor res je.

Cerkev in država, to dvoje je eno z drugim — bi djal — v nerazvečljivem zakonu. Človeški rod ne more ne brez države, ne brez vere (religio), tedaj brez cerkve obstati. Oboje je potrebno. Praša se pa: bodi li država cerkvi podložna? ali naj bo cerkev državi pokorna? Podvizni odgovor na to je: Nobeno zmed tega ne. Država in cerkev si vstrič stojita, ena z drugo, obe v svojim krogu nenačezeni, vendar med seboj ne ločeni.

Država je poročnica državljanu za mir,

pravico, brambo zoper sovražne napade, državniško svobodo itd., ob kratkim, vse kar je zemeljskiga, zaseže v okrožje državine vladije. Cerkev pa je v vesti in na vesti človeka vkoreninjena; ona je oblast ne le za vest, temuč tudi iz vesti. „Kjer kraljestvo državljanске postave jenja, se neobmejeno kraljestvo vesti začinja“, je Napoleon rekel.

Cerkev je svobodna, ako njen nauk in njena vstava nista natvezena brez vsiga obzira na vravnavo države, v kateri ono svoje verne ima. Toraj se tudi cerkev s slehernno državsko vravnavo (Verfassung) zloga, če se ji le v njenih nepopustljivih pravicah pusti svoboda. V tistih pravicah pa, ki so na državine vravnave natvezene, se cerkev radovoljno državini oblasti podá.

Cerkev je božjiga začetka, in snovine njene vstave izhajajo iz božjiga razodenja; torej ne more kakor druge društva svojih lastnih postav samovoljno spreminjati. Njeno okrožje je različno od državniga okrožja, in v tem okrožji je ona nadoblastna (souverän). Ravno za to mora ona biti teletstvo, ki se samo vlada, ne pa državina skloda (mašina), ktero bi država zaganjala, ter jo vestila, dokler, in kakor bi se ji ravno primerno zdelo.

Državska (politiška) svoboda brez cerkvene svobode je zmes vsih vstavinih in samooblastnijskih kvarov (Nachtheile); ker kolikor je človek svobodniši v svojim svetnim djanji, toliko močnejši mora biti v njem čut dolžnost; to pa je ravno glas vesti.

Z vsužnjevanjem cerkve se dela pot k rudečkarici ali rudeči republiki. Ako zgine križ, se razvija stavnica prekuca.

Prav pravi von Bommel: „Če je vredno kako misel (ideo), da se je svobodništvo (liberalizem) poprime, je to zares razglasenje vestne in cerkvene svobode.“

S tem je v čistim soglasji, kar oktrojirana vstava od 4. sušca pravi. V 2. §. je pisano: „Cerkev, kakor vsako društvo, je vesoljnim državnim zakonikom podveržena“. Cerkev ima po tem takem, kot društvo, vse pravice, ktere so od državnih postav vsaki družbi zagotovljene. Ako bi se cerkev ne bila osvobodila, bi oktrojirana vstava bila oskvernjena. Djanje pravice je bilo tedaj, da je država cerkev osvobodila.

Dve državi, v katerih je cerkev svobodna, naj tukaj v misel vzamemo. V Angliji in Belgiji je cerkev svobodna, in v sredi viharjev, ki so bučali skoz Evropo, ste te državi mirni in neomajani ostali*). V Belgiji je to s tem čudniši, ker se je ta država v sredi med Francijo in Nemčijo zgolj po npravni moči ljudstva v pokoju ohranila.

Svobodna cerkev je naj varniši podpora vlad, ona se derži besed: „Dajte Bogu, kar je božjiga, cesarju, kar je cesarjeviga;“ in tako smo doživeli, da se je Brezlavski knezin škof v pastirskem listu s toliko močjo vzdignil zo-

*) Pokoja pa podpihovavni dnevniki ljudstvu ne privoščijo, sicer bi mu ne podkopavali cerkve in sv. vere, ki je podalomba miru za telo in dušo. „Superbi inique egerunt usque quoque“. Ps. 115.

per odrekovavce davkov, de je po tem sam prajzovski kralj ukazal tisti pastirski list med protestantske občine v podučenje razdeliti. In na Ogerskim niso ne v Rakóczy-evim ne v Tököly-evim puntu škofje zapustili zastave svojiga kronaniga vladarja; to pohujšanje se je le zdaj v zasluženi cerkvi zgodilo.

Ravno to, de je cesar Jožef cerkev posebno tlačil, bi moglo vstavine prijatle spodbudati, cerkev osvoboditi, ker On je bil zmed nar večih absolutistov. Sicer pa se mora naravnost spoznati, de je v zmoti bil. On je sedanj vihar sejal. V Avstriji je nekako sto let, od kar je bila cerkev bolj in bolj zatlačevana. Sekavski knez in škof v svojim pastirskim listu to stanje z naslednjimi besedami popisujejo: „Zakon je bilo pred posvetno sodbo odkazano, in duhovnu z odstavo žugano, kateri bi ga bil hotel po inim merilu razun državne postave obravnavati. Dorašen šop preodvračilnih zapoved se je bil vgnatel med sedež svetiga očeta in avstrijsko cerkev, med škofa in njegovimu varstvu zročene občine. Povodinj ukazil je vravnovala vsak otrip cerkvene delavnosti ter je potegnili vse snovine cerkvene vladije v okrog deželne vlade; še število sveč, ki na oltarji goré, po deželskih postavah določiti, se ni prenevredno zdelo. Vsako zunanje predočitenje pobožnosti, ki se ni z avstrijsko bogoslužno naredbo natanjko vjemalo, je veljalo ko zoperpolicijska prederznost, razun ako se je vsrečilo, od deželne vlade izjemno dovoljenje doseči. Vstanovitev pobožnih društev se je mogla z zadržki vojskovati, ki so se težko in redko kdej premagali. Cerkvni služabniki so bili izučeni na učiliših in po bukvah, ki so bile popolnoma natvezene na voljo kake državne gosposke. Ni bilo sicer nobenkrat razglašeno, de bi bila duhovna sodnija odpravljena, ker ji je bila pa sleherna snovina (Gegenstand) kake cene umaknjena, se je v zgolj ime skadila.“

Avstrijska vlada je delala iz načelstva: Deržava gospoduje nad ljudsko vero, tedaj mora cerkev njeno brežvoljno orodje biti. Vera ni bila več naj svetejši konec, ampak le pomoček k državnim namenam. Dvorov ukaz od 1. vel. travna 1796 naravnost pravi: „Mašnik se mora uradnika deržave in cerkve spoznati.“

Kam pa je ta sostav (system) prikerbil? Je li tako vsužnjena cerkev deržavo obvarovala poslednjih viharjev? Ni! Je vernost (religiositas) in nravnost ali lepo zavedenje povzdignila? Ni! Je vsužnjena cerkev bila zvestejši, ko nekada svobodna? Ni! Pogled na Ogersko to dokaže.

(Dalje sledi.)

Avstrijsko cesarstvo.

Ljubljana. Te dni se je odpotilo 300 vojakov našiga domačiga polka na Laško v Jankin, kjer sedaj kranjski polk stoji.

Austrijska. Deželni zbori se bodo pred ko ne kmalo poklicali, ker je kakor se iz verjetniga vira pripoveduje, volja njegoviga večanstva, de se še to leto pokličejo.

* Minister uka in bogočastja je dovolil, de se sme četrto leto bogoslovja iz Celjovca v šent-Andrej prenesti.

Ogerska. Drugo pismo Košuta na Bema se takole glasi:

Deželni poglavar generalu Bemu.

Debrečín, 25. aprila 1849.

Veseli me, da Vam zamorem naznaniti, da je zmaga, ktero je naša glavna armada 19. t. m. na Ostrogonu (Gran) priborila, velika in zelo važna; — sovražnik čez 22,000 mož močen, kterimu so se dve novi brigadi iz Olumuca in Dunaja na pomoč prišle pod generali Wolgemuth, Ramberg, Jablanowski, Thiesing

in drugimi manj važnimi se je nam nasproti postavil, je bil pa povsod popolnoma zmagani in v divji beg zapoden. Strašno veliko ravno iz Olumuca prišlih grenadirjev je mrtvih na bojnem polju obležalo, in naši vojaki, v ktere se je strašno s topovi streljalo, ki so navajeni z bodali sovražnika zagrabit, ki so stem, bi rekel nepremagljivi, so raztirane kardela še ob 11 po noči gonili, ko so se od 7 zjutraj neprenehama bojevali.

Sovražnik se je začel iz Pesta odmikati, s tem se bo kmalo vojaški oddelk, ki pred Pestam stoji, sovražnika zamogel lotiti.

Tudi me veseli, de Vam zamorem naznaniti, de je bil sovražni vojaški oddelk, ki je z dvema brigadama in 15 topovi čez Verneke proti Munkacsu prišel, še predenj sim pomoč tje poslal, pri Ottheringu za Munkacsam zmagani in čez mejo zapoden. Sovražnimu generalu Barko-u (žali Bog, rojenimu Ogru) je bil konj ustreljen. Sovražni polkovnik Bubna je pa smertno ranjen med begam umerl. Generalu Dembinskim sim ravno povelje dal se proti Dukli zoper sovražnike hitro obrniti, v Galicijo predreti in se Dukle polastiti.

Tu je zelo važno vprašanje. Ali bi ne bil čas iz Bistrice v Bukovino precej močni vojaški oddelk poslati, de bi unkraj meje se vterdil.

Ako se to preudari, se mora posebno na to gledati, ako bi zavolj tega sovražnik iz Valahije na Ogersko udaril ali ne, ali se je že na Sedmograškem vojaška moč dovolj dvignila, de bi se sovražniku zamogla opreti. To prašanje je velevažno, ki se mora merzlo in previdno preudariti; ker, znabiti, de bi bilo to pogumno početje nepreznirno koristno, pa tudi bi znalo našo bojno srečo v nesrečo spreobrniti.

Torej naznanite mi kaj vi v tej reči mislite po berzoteku, posebno potreba je, de moč sedmograške posade zvem, ker tiskano število bataljonov, kterih mnogo še ni, nekterih pa le nekoliko, se ne morem poslužiti, ampak le resničnih naznanil, natanko razsodbo si pa sam prideržim.

Kar zadene pogoje za napravo poljskih kardelov, ne morem, de bi krivično z svojimi rojaki ne ravnal, poljskim ali kterim koli si bodi vojakam več plače dati, kakor jo imajo naši vojaki, ki imajo že tako veliko kakor nikjer v Evropi.

Enaka osnova, enako ravnanje je prvo pravilo domovino rešiti.

Kar zadene potne stroške tistih Poljcov, ki so se hotli na Sedmograško podati, ni res, de bi se nikdar nič za to ne bilo plačalo, sam sim mnogim po 60 — 80 tudi po 100 gold. v srebru poslal, pa za pravilo se to ne more izreči, ker bi to državno denarnico prehudo stalo.

Ako boste enkrat Vi ali Dembinski v Galicii poljske kardela nabirali, se ne bo gledalo na več plačo in enake reči, tukaj pa zamorejo naši verli vojaki po vsi pravici prašati, zakaj bi bila njih kri boljši kup kakor drugih? Polkovnika Czeza sim, kakor želete za generala izvolil. Vendar pa moram gospoda generala opomniti, de je cela ogerska armada edina in nerazdeljiva, ker se mora pri takih volitvah na celo armado gledati.

Gospod general, Vi se zamorete ponosno na minule dni ozreti, in vendar dobro veste, de ste si z mnogimi zmagami že neumerjoče ime pridobili, predenj ste v velikodušni poljski armadi za generala zvoljeni bili. To je visoka stopnja, gospod general, ktere ne dobivamo z zaupam na prihodnost, ampak le zavolj dobljenih bitev.

Na polkovnika Czeza vse svoje zaupanje stavim, pa 6 mescov je še le, kar je bil stotnik, nikdar ni samostojni bitve začel in zmagal.

Nobeniga še nisim za generala postavil, de bi ne bil popred že v bitvi zmagal.

General Klapka je bil samostojni poveljnik, se je z nerednim vojaškim oddelkom na Tisi zoper bolj močniga sovražnika 6 tednov deržal, in je moral šlika štirkokrat zmagati, predenj je general postal; general Damjanić je 20krat sovražnika zmagal, predenj sim ga za generala postavil. General Aulić je, ko ga je sovražnik zajel, velik vojaški oddelk z zelo veliko previdnostjo rešil, pri tem je v soteski pol mile dolg prekop skoz sneg ukazal narediti predenj je, sicer naj starši polkovnik, za generala zvoljen bil. General Gasper, takrat tudi naj starši polkovnik v armadi, je general, šlika, Lichtensteina, Fürstenberga in še dva druga trikrat zaredama zmagal, in je še le potem general postal.

Gospod polkovnik Czesz je mož, ki ima mnogo zaslug, ali njegovo prezgodno postavljenje za generala mi bo marsikako grenkoto v armadi napravilo, ker jez Vam zamorem k manjšim dvanajst polkovnikov naštet, ki že petkrat toliko časa služijo, kakor on, ki znamenje naj več osebne pogumnosti na persih nosijo, ki so v 40 bojih in 8 velikih bitvah zmagavci bili, kterim se toraj mora težko zdeti, de se nanje ne gleda, in vendar zamorem vsakiga za generala zvoliti.

Gospod general, večkrat sim že Vam naznanil, de se hočem tega deržati, kar sim si pri poslovljenju namenil, prositi pa moram izvoljenja višjih častnikov le meni pripustiti, ker imam samo jez pravico k temu, tudi tega ne pozabite, de erdeljski vojaški oddelk komej peti del ogerske armade znese in, de se morejo zasluge spoznati, moram celoto v očeh imeti, in kakor ne smem nobeniga na viši stopnjo postaviti brez de bi mi poveljnik tega ne predložil; ravno tako moram tudi gledati, ko se novi polki vstvarijo, de zaslužene može na čelo postavim, ako tega ne storim se bo nezadovoljnost v armadi zbudila, in moja naloga je vse v očesih obderžati.

Žal mi je, de se je nesrečna prigodba generalu Vecsey pripetila, on ima zasluge za deželo. Dokler Vi, gospod general v Banatu napredujete, sim ga pod Vaše poveljstvo podvergel, in menim, de bom s tem enake zmote odvernili.

Gospod general, Vi boste tedaj z jakim Villamam na to gledali; de se je nad armado na vsako vižo ne koliko pregrešil, ker je bilo oddelku Vecsey naročeno pomagati, takrat pa še ni pod Vašim poveljem bil. Kaj bi Vi, gospod general h temu rekli, ako bi n. p. general Vecsey proti Aradu udaril in Vam eno vašo divizijo brez Vaše vednosti sabo peljal? Vendar, kakor pravim, ko je pod Vašim poveljem, se kaj taciga ne bo več zgodilo.

Skorej bom Vam denarničarja in računarja poslal, lepo se Vam za to tirjanje zahvalim. Gospod Szallbik je državni poslanec in vživa moje zaupanje, pa to ga še ne stori dobriga denarničarja in računarja.

Dovolitve, ktere bom vojaški meji spolnil, jih bom v treh dneh deželnimu komisarju Töröku v spolnenje poslal, glavno pravilo je, de vojaške naredbe morajo nehati v teh krajih, upanje, de se bodo ti sovražni ljudje spreobrnili je slabo poročstvo za varstvo dežele, v enem stoletju so se gnjusne dela tam že štirkokrat ponovile, vendar jim bom enake pravice in enako svobodo podelil, sredstva pa vzel v peto zvestobo prelomiti.

Milost Vašiga serca, gospod general, moje poštovanje do Vas le pomnožuje, in jo na naj viši stopnjo prijaznosti dviguje. Meni je pa naloženo prihodnost te dežele vravnati, in ker čutim neskončno odgovornost, ki na meni leži, moram ravnati, kakor za prav spoznam.

Torej moram tirjati, de se mi v politiške

zadeve nobeden ne utika, de se s tem to ne zgubi, kar je Vaša zmagovavna roka deželi in svobodi pridobila.

Počasni berzotek iz Erlava bo službo zgu- bil. Bodite zagotovljeni popolniga zaupanja. Košut.

P. S. Opomnim Vam, gospod general pri tej priložnosti, de dolga skušnja uči, de je edino sredstvo premagane Rajce v miru ob- deržati, ako se poroki iz vsakiga zmaganiga kraja vzamejo, ki za mir dobri stoje. Ako se to opusti, se bodo ti ljudje, ako se namle kako nesreča prigodi, spet zoper nas obrnili. Ako se pa vzamejo poroki, posebno duhovni, žene in otroci in se ljudstvu žuga, de, ako ne bo mirno, bodo mogli ti terpeti, bo ljud- stvo mirno. Košut.

* Tretje pismo Košuta na generala Bema 28. maja 1849.

Z serčno žalostjo sim Vaše pismo prejel od 26. t. m., iz kteriga sim zvedil, de ste sklep ministerskiga svetovavstva, po kterem bi imeli z 12—16,000 mož močno armado čez Donavo udariti, akoravno so bile to moje naj serčniši želje, zavergli, in zdaj naznanite, de se ho- čete na Sedmograško nazaj podati, ko je vlada s polnim zaupanjem na Vašo udanost do svj- bode pričakovala, de se boste na desni breg Donave podali; — že Vaše slavno ime bi bilo mnogo storilo, — kar se ve de, zdaj nič ne zda. Kake dobičke ste sovražniku pustili! — Ali čas in lega reči je tako imenitna, de je ministersko svetovavstvo pod mojim predsed- ništvam izreklo, tega sklepa ne zavreči; do- movina spozna Vaše visoke zasluge, ona je Vam veliko hvalo dolžna, in se bo vedno pri- zadevala to tudi v djanju pokazati. Vaše ime bo z ogersko dogodovščino neločljivo zvezano, bo vedno nje kinč! Vendar blagor dežele, svoboda, nje obstoj v izhodu, to speljati, je Vas osoda poklicala! — Zarotim Vas, naj Vas drugi nameni ne vodijo, pojdite tje, kjer Vam lovor klije! Storite domovini, svobodi, meni to dobroto, ki vem Vaše visoke kreposti, Vaš pogum, Vašo vojskovodno učenost po vrednosti ceniti; kar sim sklenil, temu se ne morem od- reči, to se mora zgoditi.

Nameni se ne morejo razrušiti, vladanje se ne sme nemogoče storiti. Vlada se mora na to zanesti, de se nje povelja na tanjko spol- nejo, sicer bi bilo to drugim vojaškim oddel- kam v veliko škodo.

Ministerstvo svetovavstvo je sklenilo Vam gospoda ministra pravice Vukovića poslati, de bo Vam važnost teh zadev naznanil, in Vas nagnil, de boste poveljstvo prevzeli.

Ako gospod minister nič ne opravi, je opol- nomočen vse tako storiti, kakor blagor domo- vine tirja.

Osoda ogerskiga, osoda svobode, vaše do- movine in cele Evrope se bo le pod ozidjem Dunaja razsodila. Premislite to, gospod ge- neral in razsodite! Volitev ne bo težka!

Košut.

* V „Magyar Hirlap“ se piše iz Csaba 1. junija: Že več tednov vidimo veliko potnikov v našem mestu, ki pa vendar ne grejo v Ame- riko, ampak oni so le mirni slovanski kme- tovavci, ki grejo v Baradske toplice. To je navada teh marljivih kmetov, ki mesca maja v celih trumah zdravilnih studencov išejo, de bolj zdravi in terdni nazaj pridejo in se toli- ko bolj dela poprimejo.

Večidel prebivavcov bekeskiga okroga je Slovanov. Nikjer se tako pridni in marljivi ljudje ne najdejo kakor tukaj, tudi so pre- možni. Res je, de imajo tudi naj boljši zem- ljo v okrožju, vendar le Slovan tako marljivo dela.

* V Lipstavskem okrožju je zoper tolovaje, roparje in požigovavce stojna sodbo razgla- šena.

Sedmograško. Iz Sedmograškiga so bili za- upni može na Dunaj poklicani, de bodo čez stanje dežele, ki je toliko terpela, naznanili in svoje mnenje razodeli, kako bi se ta de- žela vravnala.

* Na povelje gospoda polkovnika in vojaš- kiga krožniga poveljnika Urbana je bilo 28. maja ob 3 popoldne v Klauzenburgu več poli- tiških hudodelnikov spušeni pod poroštvm, de se ne bodo iz Klauzenburga podali.

Tuje dežele.

Nemška. „Deutsche Reform“ naznani, de Prusija nobene pomoči od ruskiga cara ne more upati. Ruski car je naravnost rekel, de so njegove želje, de se na Nemškem mir ohrane.

* Pripoveduje se, de je pruski kraljevič ministerskemu predsedniku, knezu Švarcen- bergu v Warsavi rekel, de Prusija ne more od zveze, ktero je namenila, že zavolj svoje časti odstopiti. — Vendar ni več dvombe, de prusko-avstrijske zadeve ne bodo k nobeni vojski peljale, ampak se mirno poravnale.

Turška. Poslanci avstrijskih podložnikov v Carigradu so grofu Stürmerju 24. maja za- hvalno pismo podali, na kteriga je sledeče od- govoril:

„V celem sercu čutim, kar ste mi v pismu izrekli. Ako moje priznanje, Vam kori- stiti, Vam tisto podporo podeliti, ktero ste za- mogli po pravici od mene tirjati, ni vselej do- briga pospeha imelo, je to le sili razmer pri- pisati. Vest mi pravi, de sim vse storil, kar je bilo v moji moči. Vaši dobički so miravno tako na sercu ležali, kakor lastni, in jez le resnico terdim, ako rečem, de je moja naj veči sreča, srečniga storiti, kjer koli sim kteriga zamogel. 18 let, kar med Vami živim, sim, kakor sami veste, nevarne čase prestal; upam, de mi ne boste odrekli, de sim svojo dolžnost vedno spolnil. Vse sim storil, de sim se mirno zaderžal v sredi prekucij; vedno sim iskal ti- ste na pot pravice nazaj napeljati, ki so ga zapustili. Zarotim se Vam, de sovražstvo in jeza v mojem sercu nista nikdar prostora najdla, in ako bi še dandanašnji čez kteriga zamogel tožiti, bi vendar naj bolj odkritoserčno njegov blagor želel. Vse tiste pa iz vaše srede, ki so mi spricali, de so mi udani, prosim, naj sprejmejo zavolj tega moje serčno zahvalo. Nerač Vas zapustim, gospodje; samo starost in telesna bolezen me je primorala, de se v stan pokoja podam, in jez menim, de sim zad- njikrat v Vaš dobiček delal, ko sim njegovo veličanstvo ponižao prosil, de je potreba bolj mlade moči kakor je moja, de bo Vaše pra- vice tukaj varovala, kakor vošim, de bi se vedno varovale.

Sprejmite, gospodje, moj poslednji pozdrav. De bi Bog na Vas in Vaše otroke, ki so večidel, kar sim jez tukaj življenja sonce zagledali in zrasli, blagoslovil. Spomnite se prijazno na- me, ko me več ne bode.“

* Res je, de je Tahir paša umerl, njegovo truplo so v Carigrad peljali. Njegov sin je pa vladanje začasno prevzel.

* Iz Knina se 30. maja piše: V Krajni je tihi mir. Posebno prijazno se dalmatinski kupci sprejemajo. 24. maja je 100 spahijov sklenilo 7 poslancov v Carigrad poslati, de bodo sul- tana osebno prosili, de bi jim novi davek od- pustil. Zraven teh poslancov bo pa tudi 7 ker- šanskih Morlakov z njimi šlo, ki bodo zastop- niki keršanskih prebivavcov.

Francoska. Postava, de bi se predsedniku francoske republike več plača dala, je povsod veliko nezadovoljnost zbudila. Konservativi obstoje, de se Napoleon ne more več dolgo deržati, in niso enih misel za povišanje plače; vendar bi se znale Napoleonove želje spolniti, akoravno ne z veliko večino. Predsednik je tako zadolžen, in tisti, ki imajo kaj od njega

tirjati, ga tako nadlegovajo, de mu ni za ob- stati. V takih okoljšinah tedaj ni družiga pričakovati, kakor de se mu bo plača povišala.

* Telegrafiško naznanilo od 10. junija iz Pariza naznani, de je bil en protivnik povi- šanja plače za Napoleona, za predsednika v tej reči zvoljen. Thiers se je na Angleško k bivšimu francoskemu kralju Ludoviku Filipu podal, kterimu se zadnja ura bliža.

Razne naznanila.

— Charles Dickens pripoveduje v svojem časopisu sledeče velikiga živinskiga terga v Londonu: „V pondelik je navadno teržni dan, in torej jo jasno, de se že v nedeljo večer živina mora v mesto prignati, de se drugo jutro na terg postavi. De se biki na navadno mesto spravijo, jih vedno terpinčijo in bijejo, ker se branijo. Vile se jim v naj bolj mehke telesne dele zbadajo, in rep se jim mnogokrat tako terdo priveže, de herbtanc uboge živine terd postane. Med rogove in pod kolena jih tako bijejo, de ni zapopasti, čimu se tako terpinčijo. Vedno gonijo iz raznih krajev novo živino skupej; vpitje živine in pretepanje strašni silni hrup napravi, da bi človek mislil, de vse popačene orgle celiga kersanstva pojejo. V sredi med voli se velike čede ovac krog gonijo, gonači so v smertnem strahu, da bi se ne zgubile, in torej vedno semtertje letajo in vpijejo, kolnejo, žvižgajo in berlizgajo, de bi svojih čed iz oči ne zgubili. Pri tem pa svojih terdih roglač ne po- zabijo in grozovito vole pretepajo. Tisti, ki jih po noči v varstvo spravijo, jih z gorečo smolo mečejo in se nad tako grozovitostjo ve- sele. Tako sirovo ravnanje mora zares vsa- kiga človeka v serce boleti.

— V Pestu prideta nekiga dne v šolsko po- slopje med 3.—4. uro, ko so ravno vsi učitelji pri učenju bili, dve osebi ter poterkate na vrata, kjer je vodja Nagy stanoval. Ko od- pre ga ta dva človeka nazaj pahmeta, na tla veržeta in daviti začneta. Mož vpije kolikor more na pomoč, in ko mu eden nju hoče usta zamašiti, ga tako vgriske, de je tri zobe zgu- bil. Ko vidita, de se silno brani, ga pustita in pobegneta, brez de bi kdo od nju kaj ve- dil, akoravno so po celi šoli koj hrup zagnali. Vodja je vendar brez nevarnosti.

— Naš deželni poglavar, grof Chorinsky, je na Dunaju na pljučni bolezni zbolel. Ker ni znano, kdaj de se bo v Ljubljano vernil, je bila igra, ki se je imela v soboto igrati, za nekoliko dni odložena.

— V Debrečinu je lepoznanški list na svitlo prišel pod naslovom: „Csokonai lapok.“

— V nekterih krajih v Istrii, posebno okrog Losina in Rovigna je silna revšina. Lansko leto je suša vse končala, letašnje zimo je mraz veliko škodo napravil, tako de ljudje ne bodo imeli kaj žeti. Meso že zdaj pa 16 krajcarjev prodajajo, sreberniga denarja ni skoraj nič več viditi.

— V enih kraji poljskiga kraljestva in tudi v Galiciji v Šanoškem okrogu je te dni tako toča šla, de je vse okna pobila, strehe razrušila, čede ovac pobila in mnogo ljudi zlo poškodo- vala.

— Kardinal knez Švarcenberg se bo že proti koncu t. m. v Prago preselil.

— Cesar Ferdinand in cesarica Marija Ana sta 8. t. m. v Solnograd prišla in se 10. v Inšpruck podala.

— Pruski kralj je te dni že iz postlje vstal, rana bo skoraj dobra, torej se zvečer ne bodo več naznanila dajale, kako se on počuti.

— Na Dunaj pride vsak dan okrog 2000 ljudi po železnici in parobrodih, in ravno toliko se jih tudi iz Dunaja v druge kraje poda.

Sillerjeva Marija Stuart

iz

Schwengs Erläuterungen zu Schillers Werken.

(Dalje.)

Nje lepota je v Mortimerju plamečo ljubezen vžgala, da je bil pripravljen zanj vse upati, da tudi žark upa, ki je skoz noč nje tuge zablistal, je bil le mamljiva prikazen, ki ji je bil kervavo povračilo poslal, da bi nje pokora toliko hujša bila. Na tako vižo ji je krasni dar lepote, ker se je na njej pregrešila, namesti v blagor v prokletstvo, in žark upa se je zanj v grozo promenil. Bilo je kakor da bi se bila vsacega blaznost lotila, ki je obličje smerti zapadeno z ljubeznjivim očesom pogledal, bilo je, kakor da bi iz nje ga duhomotivna vertoglavnost puhtela. Namesti da bi jo rešil in ji svobodo podelil, stegne vertoglavni mladeneč svojo roko po njej, in hoče, da bi njegova bila. To je strašno, pa pravo vladanje Svade. Saj je ona v prevzetnosti svoje lepote in od ljubezni zapeljana, akoravno v zlaščljivih okoljih, svojo nogo prederzno čez mejo spodobne tihosti postavila, in se na tako vižo vsakemu derzemu poželjenju v plen na prag postavila. Zares bi bila mogla nesreča globoko ponižano sveto storiti, tudi tistemu, kimu ni bila sveta nje kraljeva glava; pa zavolj nje lahkomišelnosti igrače z ljubeznijo jo Svada strašno plača, in razun smerti ni mogla nobena kazen grenkejša biti kakor ta, v katero jo je besnost ljubezni zavolj nje lepote pahnula. Nastop z Mortimerjem je visost ponižanja kraljice. Strašnejše ni mogla ponižana biti, kakor da je zamogel vsak misliti, da ji sme naravnost in brez sramote ljubezen naznaniti. V ljubezni se je pregrešila, in grešni dolg na svojo glavo nakopala, zavolj ljubezni mora globoko ponižanje zvediti, da clo to nje nesreči ne prizanese in jo hoče v besni zlobi iz smertnega gortanca stergati.

Marija:

O kaki govor moram čuti, sir!
Nesreča moja vam bi sveta bila,
Ko vam kraljeva glava moja ni.

Mortimer:

Raz glave tvoje v prah je padla krona,
Zgubila svetno veličastvo si,
Razun podobe mile nimaš nič,
Lepote krasne me nebeška moč
S krepotjo in pogumom navdahuje,
Sekiri rabeljna nasprot me žene.

Marija:

O kdo njegove zlobe reši me!

Mortimer:

Plačilo derzno gre le derzni službi!
Zakaj junak preliva svojo kri?
Življenje je življenja prvi kras!
Bedak le ga zastonj potratil!
Počiti zdaj na njega persih čem.

(Jo močno na svoje persi pritisne.)

Marija:

O moram zoper moža pomoč klicat,
Ki moj rešitelj —

Mortimer:

Ti nečutna nisi;

Ostrosti merzle te ne toži svet;
Ljubezni vroče prošnja omeči te,
Si pevca Rizzia osrečila,
In Bothwell smel je tebe odpeljati.
Če strah le more pridobiti te,
Pred mano moraš tresti se.

Marija:

O Hana! reši iz njegovih rok me!
Kje vboga stvar zavetja iščem si?
K svetniku kateremu obrniti čem se?
Tu sila je, in tam je mor.

(Dalje sledi.)

Poziv v društvo za jugoslovansko dogodivščino.

Narod jugoslovanski, stanujoč na velikem prostoru od Mure do Črnega morja, in od jugoruskih dolin do visokih tirolskih gora ima

važnišo in imenitnišo dogodivščino kakor mnogi drugi narod evropejski.

Od naj starih do naj novjših časov se je tukaj osoda velikega dela Evrope rešila. Ako le nekoliko memogrede na zgodbe slavne na toliko delov razdeljenih Jugoslavenov pogledamo, in si pred oči postavimo dogodbe Bulgarov, Serbov, Hrvatov in gorutanskih Slovincov, se bomo prepričali, da je res, kar smo zgoraj rekli.

Kje pa leži vzrok, da je dogodivščina tiste strani Evrope, v kateri imenovani narodi stanujejo, še tako zanemarljena in tamna, kakor skorej nikjer drugod?

Vzrok leži v tem, ker so dogodivščino teh narodov pisali do zdaj večidel tujci ali pa taki ljudje, ki niso narodnega duha poznali, ali pa taki, ki so več porajali za svoje strasti, za slavo pozameznih oseb kakor pa za nago dogodivščino.

Ker so podpisani vidili in spoznali, da brez dobre dogodivščine, koja mora vsacemu narodu za ogledalo služiti, jugoslovanski narod nikdar ne bo sebe, nikdar svoje vrednosti spoznal, so namenili, kolikor jim bo mogoče, svoje dušne moči za to porabiti, da bodo narodno dogodivščino razsvitlili, in domači in zunanji svet z njo bolj soznali.

Da ti svoj namen toliko pred dosežejo, so sklenili, na tisto pot udariti, na katero so se mnogi drugi narodi podali; namreč v eno kolo ali društvo vse tiste povabiti, ki so prijatli jugoslovanske dogodivščine. S kakim načinom hoče društvo to doseči, bo vsak iz priloženih pravil vidil.

Kazuje na ta pravila, prosimo vse tiste, katerim je na tem ležeče, da se z dogodbami jugoslovanskega naroda soznajo, kakor tudi tiste, ki žele se v obče v historiji bolj omikati in se soznati z razvitkom in napredovanjem človeških rodov, k temu društvu pristopiti.

Prosimo pa vljudo vsakega, ki želi ud tega društva postati, da se do zadnjega julija t. l. oglasi pri enem podpisanih, ali pa tistih, ktere bomo o kratkem po novinah naznanili. Ako bi pa kdo že zdaj kake reči za dogodivščino društvu poslal, jih zamore na društvene stroške na Dragotina Rakovca v narodni muzeum koj poslati, kjer se bodo vsi prineski imenovanega društva shranili. Poslednjič se pokličejo vsi vredni domorodci, posebno pa naši pisatelji, da naj več ko zamorejo udov našemu društvu pridobe in svojo ljubezen do domovine s tem na novo poterdijo.

Ivan Kukuljević, s. r. Vicksoslav Babukić, s. r. Mih. Sabljar, s. r. Mirko Bogović, s. r. Nikola Vakanović, s. r. Dragotin Rakovec, s. r. Ferdo Žerjavić, s. r.

Pravila društva za jugoslovansko dogodivščino.

I. Namen in naloga društva.

§. 1. Namen društva je starine in stvari, ki zadevajo življenja in dogodivščino našega naroda, iskati, odkrivati, zbirati in shranovati. Zato se bo društvo po vsi moči prizadevalo, da bo vse izvore jugoslovanske dogodivščine na svitlo spravilo in obvarvalo da se ne zgube, in kritiki na tako vižo temelj položilo glede dogodivščine našega naroda.

§. 2. Da se ti namen doseže, bo društvo posebno svoje oko na sledeče predmete obrnilo: na

- a) Kronike posameznih dežel, mestov, občin, samostanov, rodovin i. t. d.
- b) Stare zakone in statute posameznih mest; sodniške, politiške in verozakonske naredbe.
- c) Darivna pisma in vsake verste listine (Diplome).
- d) Stare urbare, račune, mere, trgovska pisma.
- e) Rodoslovje posameznih rodovin.
- f) Rokopise umerlih domačih pisateljev v vsakim oddelku vednosti.
- g) Dopise slavnih mož in žena našega naroda. (Vse to naj bo, v katerem koli si bodi jeziku pisano.)
- h) Življenjopise ljudi, ki imajo zasluge za naš narod, za cerkev, znanosti ali umetnosti.
- i) Popise posameznih pokrajin, far, gosposk, gradov, krajev, občin in njih mej (statutoriae et reambulatoriae literae), potem popise imenitnih jam in pečin.

k) Vse plastiške umotvore, ki se v našej domovini najdejo, namreč na stare gerske, rimske in slavenske napise, spominke, orodje, denarje, orožje, posode, kipe, stebre, slike, pečate.

l) Zdelke srednjega veka, posebno na umetno zlite in zrezane, kakor se vidijo v starih cerkvah in gradovih, potem na orožje, zastave, hišno orodje, gerbe, različne kinče itd.

m) Obraze slavnih ljudi, slike mest, krajev razvalin, samostanov, cerkva, poslopij, stare nošnje itd.

n) Ljudske pripovedi, poslovice in pesme z napevi vred.

o) Popise starih svečanost, navad, veselje.

p) Jugoslovansko basnoslovje, t. j. prerokovanje, zagovarjanje, vile, čare, vukodlaci, imena starih bogov.

r) Posebno navade našega naroda pri poljedelstvu, rokodelstvu, ribarenju, lovu, gospodarstvu, z eno besedo na narodno življenje.

s) Knjige, ki zadevajo imenovane predmete.

§. 3. Društvo se bo po svoji nalogi pečalo:

a) Z izkanjem in popisovanjem ravno naštetih stvari. Zato bo v vsakem kraju za ude skerbalo, ki bodo na to pazili. Ako pa zve za kako starino, ki je v kakem mestu, kjer nima nobenega uda, bo zaprosilo kakega drugoga v tej reči znajdenega, da mu bo reč popisal.

b) Z napravo in shranjenjem takih stvari.

c) Bo stopilo v zavezo z različnimi društv.

d) Bo sestavke zadevajoče jugoslovansko dogodivščino pisalo. V ti namen bo izdajalo poseben časopis, ki bo njegov organ, v tem bo naznalo razun historijskih sestavkov tudi napredovanje društva, računa in imena udov.

§. 4. Opravištvo bo vrednika tega časopisa izvolilo in program sestavilo, po katerem ga bo vredval. Časopisa naslov bo "Historijski arhiv" ali "Spomenici jugoslovanske povestnice", izdajal se bo na stroške društva. Za izdajanje tega časopisa se bo tudi tistih 500 gold. obrnilo, ktere je visoko bansko svetovavstvo za to velikodušno namenilo.

§. 5. Ker je področje (Wirkungskreis) društva orjaško, zato se bodo v posameznih krajih podružnice napravile, ki se bodo z glavnim opravištvom društva pomenkovali. Področje podružnic se bo pozneje odločilo.

II. Pravice in dolžnosti udov.

§. 6. Kdor želi ud tega društva postati, mora to pismeno opravištvu naročiti (in za zdaj enemu podpisanih), ter se zaveže, da hoče vse njemu naložene dolžnosti spolnovati, in se močno prizadevati, da društvo svoj namen doseže.

§. 7. Vsak se ima tako dolgo za družbenega uda, dokler pismeno ne naznani, da iz društva stopi.

§. 8. Da se stroški društva morajo plačevati, plača vsak ud na leto 2 gold., kdor pa še le pristopi, plača zraven tega 1 gold. vpisnine.

§. 9. Na prašanja društvenega opravištva, mora vsak ud pismeno in naglo odgovoriti.

§. 10. Udi se razdele:

a) V delavni, ki bodo razun letnega plačila in drugih dolžnost tudi za društveni časopis sestavke pisali.

b) Drugi udi se imenujejo pomagajoči. Vsaki ud mora, ki v društvo stopi, naznati, v katero versto naj ga vpišejo.

§. 11. Osebe, ki so posebne zasluge za društvo pridobili, se zamorejo po predlogu opravištva za častne ude izvoliti.

§. 12. Vsaki ud ima pravico h glavnim zboram priti in glasovati.

§. 13. Ako kdo želi zboru kaj predložiti, je treba, da 8 dni pred opravištvu svoj predlog naznani.

§. 14. Vsak ud ima pravico na zbirko društva, on se je zamore poslužiti za literarne namene pod stanovitnimi pogoji, ki se bodo pozneji naznanili.

§. 15. Če se bo društveni časopis udom zastonj dajal ali za pol cene, to se bo po broju udov razločilo.

(Konec sledi.)